

Balkan Harbi Hatıraları

HATIRA

Ömer Seyfettin

Balkan Harbi Hatıraları

Ömer Seyfettin

© DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI, 2013

DBY: 7

Hatıra: 7

Isbn: 978-605-88002-1-2

Sertifika No: 18188

Birinci Baskı: Nisan 2011

İkinci Baskı: Eylül 2013

Hazırlayan:

Tahsin Yıldırım

Editör:

Ersan Güngör

Yayın Yönetmeni:

İrfan Güngörür

Sayfa Düzeni:

DBY

Kapak Tasarım:

Sercan Arslan

Baskı/Cilt:

Şenyıldız Yay. Matbaacılık Ltd. Şti.

Gümüşsuyu Cad. No: 3, K: 2 Topkapı/İstanbul

Tel: 0212 483 47 92 (Sertifika No: 11964)

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

Tel. - Faks: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

Balkan Harbi Hatıraları

HATIRA

Ömer Seyfettin

Hazırlayan
Tahsin Yıldırım

İçindekiler

• Sunuş.....	7
• Ömer Seyfettin'e Dair	11
Hayatı	11
Edebi Şahsiyeti	23
Eserlerinde Balkanlar.....	29
Eserleri.....	37
• Balkan Harpleri	41
Giriş	41
Balkan Harbi Öncesi Durum.....	43
Sultan Reşad'ın Rumeli Seyahati.....	45
Balkan İttifakı'nın Oluşması ve Osmanlı Devleti	46
Abdülhamid'e Göre Balkan İttifakı ve Harbin Başlama Nedeni ..	51
Bir Gazetecinin Gözünden Balkan İttifakı	53
I. Balkan Harbi'nin Sebepleri.....	55
Trablusgarp Savaşı	57
Balkan İttifakı'nın Osmanlı'ya Notası	60
Yeni Bir Savaşa Girmeme Çabaları.....	63
Savaşa Giden Yolda Öğrenci Eylemleri	64
Uşi Antlaşması	68
I. Balkan Harbi'nde Seferberlik ve Harp İlanı.....	68
Balkan Harbi'nde Tarafların Askeri Gücü	70
I. Balkan Harbi'nin Seyri.....	74

Sunuş

Babîali Baskını.....	75
Selanik'in Düşme Tehlikesi ve Abdülhamid'in Tavrı.....	81
Yunanistan'ın Ege Adaları'ndan Bazılarını İşgali.....	84
Londra Antlaşması	85
İktidar Değişikliği Beklentisi.....	87
Yabancı Bir Askerin Gözünden Yenilginin Sebepleri.....	88
Yenilginin İşareti: Ordunun Siyasallaşması.....	92
Yiyecek Bulamayan Osmanlı Askerleri.....	93
Avrupalıların İkiyüzlülüğü.....	95
Balkan Harbi Yenilgisi	98
I. Balkan Harbi'nin Sonuçları.....	99
Balkan Harbi Sonrası Anadolu'ya Göçler.....	101
Göçmenlerin İskânı	104
Batı Trakya Geçici Hükümeti.....	106
II. Balkan Harbi	108
II. Balkan Harbi'ni Sona Erdiren Antlaşmalar	109
Bükreş Antlaşması	109
İstanbul Antlaşması	111
Atina Antlaşması	114
İstanbul Antlaşması	114
İmparatorluğun Gözyaşları	115
Sonuç.....	119
• Balkan Harbi Hatıraları.....	121
Sınır Boylarında.....	123
Balkan Cephelelerinde Geçen Günler.....	129
Esaret Günleri	165
• Ekler	179
Hudut Oyunu.....	181
Borazan Bekir.....	187
Ali Canip'e Mektuplar	191
• Dizin	199

Ömer Seyfettin, şair, hikâyeci, fikir ve siyaset adamı, asker, öğretmen, nazariyatçı ve tenkitçi yönüyle Tanzimat'tan sonraki Türk edebiyatının ve düşünce dünyasının göz ardı edilemeyecek önemli bir şahsiyettir. Hakkı Süha Gezgin'in ifadesi ile o, "*Dalları meyvelerinin ağırlığı ile esneyip sarkmış bir ağaçtı.*"¹ Ömer Seyfettin'in otuz altı yıllık hayatında ortaya koyduğu birçok hikâye, tiyatro eseri, bazıları tamamlanmayan roman, masal, şiir, makale, mensure, fıkra, tuttuğu günlükler ve hatıralar ile tercümeleleri gerek hayatta iken gerekse vefatından sonra ya yınlanmıştır.

Türkiye'de kitapları en çok basılan ve okunan yazarlarımızdandır Ömer Seyfettin. Hikâyelerinin dışında fikir kitapları ve tercümeleleri, şiir ve hatıraları ile günlükleri de vardır. Bu hatıralarından biri de size sunduğumuz "*Balkan Harbi Hatıraları*"dır. Günlük şeklinde yazılmıştır. Ömer Seyfettin'in Balkan Harbi yıllarında tuttuğu günlük, ölümünden sonra Niyazi Ahmet Banoğlu tarafından bulunup *Hayat* mecmu-

¹ Hakkı Süha Gezgin, *Edebi Portreler*, Haz: Beşir Ayyazoğlu, Timaş Yay., İstanbul, 1999, s. 234.

asının 12 Ocak 1967 tarihli 3. sayısı ile 23 Mart 1967 tarihli 13. sayıları arasında tefrika edilmiştir.

Ömer Seyfettin zamanımıza ulaşan haliyle bu günlüğe 27 Eylül 1328 [10 Ekim 1912] tarihinde Selanik'te başlamış ve 15 Teşrinisani [28 Kasım 1913] tarihinde esir tutulduğu Yunanistan'ın Naflion kasabasında "*Necat isminde bir vapur geldi.*" diye yazarak son vermiştir.

Elinizdeki kitap dört bölümden oluşmaktadır: İlk bölümde Ömer Seyfettin'in hayatı, sanatı, eserleri ve eserlerinde Balkanlar ile ilgili yazılar; ikinci bölümde, Balkan Harplerinin kısa tarihi; üçüncü bölümde, Ömer Seyfettin'in Balkan Harbi Hatıraları; son bölümde ise konuyu tamamlayıcı yazılar yer almaktadır. Son bölümde yer alan ilk iki yazı, Ömer Seyfettin'in İbrahim Alaattin Gövsa'ya ve Kenan Hulusi Koray'a anlatımlarından oluşmaktadır. Bu bölümde ayrıca, Ömer Seyfettin'in Balkan Harplerinde ve esareti döneminde Ali Canip Yöntem'e gönderdiği mektuplar da yer almaktadır.

Eserin diline ve imlasına müdahale edilmemiştir. Anlamı bilinmeyen ya da açıklanma ihtiyacı duyulan kelime, kavram, yer ve şahıs adları izah edilmiştir. Kitapta yer alıp tefrika metinde yer almayan bazı başlıklar tarafımızdan konmuştur.

Eser kitaplaşırken yardımlarını gördüğüm Sayın İbrahim Öztürkçü'ye Sayın İsmail Toluay'a, Sayın Serkan Metin'e ve bazı kaynakları bana ulaştıran Sayın Zihni Engin Keleş'e hasaten teşekkür borçluyum. Kitabın kültür hayatımıza faydası en büyük temennimdir.

Tahsin Yıldırım
Çamlıca / 15 Mart 2011

Ömer Seyfettin'e
Dair

Ömer Seyfettin'e Dair

Hayatı

Ömer Seyfettin, “11 Mart 1884 günü -Rûmî takvimle 28 Şubat 1299- Balıkesir’in Gönen ilçesinde doğdu.”² Ömer Seyfettin’in ilerleyen yaşlarında Gönen özlemini ve çocukluk hatıralarını eserlerine yansıttığını görmekteyiz. Çocukluk hatıralarına dayanarak yazdığı hikâyelerinde içten ve gerçekçi bir üslup kullanmıştır. Ömer Seyfettin’in “İlk Namaz”³ hikâyesi, Gönen devresini ve annesini anlattığı hikâyelerden biridir.

Babası Ömer Şevki Bey’in Kafkasya Türklerinden olduğu ifade edilmektedir. Ancak babasının başka milletlerden ola-

² Müjgân Cunbur, “Ömer Seyfettin’in Hayatı ve Eserleri”, *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, AKDİTYK Yayını, Ankara 1992, s. 1

³ “Hikâye, ilk kez 28 Ocak 1905’te İzmir’de yayınlanır. Hikâyenin Latin alfabesi ile yayınlanması ilk yayınlanışından elli dört yıl sonra 1963’te Tahir Alangu himmetiyledir.” [Necati Mert, *Ömer Seyfettin*, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2004, s. 458/

bileceğine dair kanaatler de vardır.⁴ Ömer Seyfettin “Kaşağı” hikâyesinde babasından, “*Babam pek sertti. Bir bakışından ödümüz kopardı.*” diyerek bahsetmektedir.

Annesi Fatma Hanım ise İsfendiyar oğullarından Ankaralı Topçu Kaymakamı Mehmet Bey’in kızıdır. Mutlu bir çocukluk geçiren Ömer Seyfettin’in hayatında, annesi çok önemli yer tutar. Fatma Hanım’a duyduğu sevgiyi “*İlk Namaz*” adlı öyküsünde şu cümlelerle ifade eder:

...Şimdi muhit-i tesellisinden ne kadar uzak bulunduğum annem, dünyada en sevdiğim, dünyada yegâne perestiş ettiğim bu vücut-ı muhterem, iste der hatır ediyorum, on beş sene evvel beni ilk sabah namazına kaldırmış idi...

Yine aynı öyküde, annesini başında yeşil örtüsüyle Kur’an okuyan bir meleğe benzetir.

Ömer Seyfettin, ikisi küçük yaşlarda vefat eden dört çocuklu bir ailenin çocuğudur. Tahir Alangu, 1953 yılı Kasım ayında Kadıköy, Mısırlıoğlu–Süleyman Bey Sokağı’ndaki evinde ziyaret ettiği Ömer Seyfettin’in ablası Güzide Hanım’dan, dört yaşında kuşpalazından ölen kardeşleri Hasan’dan başka, yine küçük yaşta ölen kardeşlerinin olduğunu öğrenir. Tahir Alangu, hikâyede bahsedilen kız kardeşin, bu ölen kardeşlerden biri olabileceğine dikkat çeker.⁵

Ömer Seyfettin çocukluğunu “*And*” öyküsünde anlattığı “...*Büyük bir bahçe... Ortasında köşk tarzında yapılmış bem-*

⁴ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 42-43.

⁵ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 26

beyaz bir ev... Sağ köşesinde her vakit oturduğumuz beyaz perdeli oda...”dan ibaret bir evde geçirir:

Okumaya çok hevesli olan Ömer Seyfettin, öğrenimine dört yaşında iken, Gönen’de “*Reşid Efendi’nin Mahalle Mektebi*”ne başlamıştır.⁶ “*And*” öyküsünde okulu, öğretmenini ve arkadaşlarını hakkında şu bilgileri verir:

...Mektep bir katlı, duvarları badanasız idi. Kapıdan girilince üstü kapalı bir avlu vardı. Daha ilerisinde küçük, ağaçsız bir bahçe... Bahçenin nihayetinde ayakyolu, gayet kocaman aptes fiçisi... Erkek çocuklarla kızlar karmakarışık otururlar, beraber okur, beraber oynarlardı. ‘Büyük Hoca’ dediğimiz kınalı, az saçlı, kambur, uzun boylu, ihtiyar, bunak bir kadındı. Mavi gözleri pek sert parlar, gaga gibi eğri, sarı burnuyla, tüyleri dökülmüş hain, hasta bir çaylağa benzerdi. ‘Küçük Hoca’ erkekti. Büyük Hoca’nın oğlu idi. Çocuklar ondan hiç korkmazlardı. Ben arkadaki rahlelerde, Büyük Hoca’nın en uzun sopasını uzatamadığı bir yerde otururdum. Kızlar, belki saçlarımın açık sarı olmasından, bana hep ‘Ak Bey’ derlerdi. Erkek çocukların büyücekleri ya ismimi söylerler yahut ‘Yüzbaşı oğlu’ diye çağırırlardı. Sınıf kapısının açılmayan kanadında sallanan ‘geldi-gitti’ levhası yassı, cansız bir yüz gibi bize bakar, kalın duvarları tavana yakın dar pencerelerinden giren donuk bir aydınlık durmadan bağırır, haykırarak okuyan çocukların susmaz, keskin çığlıklarıyla sanki daha ziyade ağırlaşır, bulanırdı...

⁶ Müjgân Cunbur, “Ömer Seyfettin’in Hayatı ve Eserleri”, *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, AKDITYK Yayını, Ankara 1992, s. 3

Aile, Ömer Seyfettin'in çocukluğunun bir bölümünü geçirdiği Gönen'den 1892 tarihinde ayrılmış ve bir zaman İnebolu ve Ayancık gibi Karadeniz'in farklı yerlerinde bulunmuştur. Buralardaki okul hayatının tamamen çığırından çıktığını gören Fatma Hanım, kocasının Ayancık'a tayinini fırsat bileerek Ömer Seyfettin'i alıp İstanbul'a gelmiştir.⁷

Ömer Seyfettin, artık dedesinin Kocamustafapaşa'daki konağındadır. İstanbul'a bu suretle yerleşen Küçük Ömer, Aksaray'da bulunan okulda, 'Mekteb-i Osmanî'de ilköğrenimine başlar.⁸

"Falaka" öyküsünde Ömer Seyfettin, bu okulu ve öğretmenini şöyle anlatır:

...Mektebin kapısına dar, taş bir merdivenle çıkılırdı. İçeri girilince ta karşıya Hoca Efendi'nin rahlesi gelirdi. Rahlenin önünde müthiş, tuhaf bir tüfek gibi, siyah kayışlı, ağır falaka asılı dururdu. Hepimiz kırk çocuktuk... Hoca Efendi, aksakallı, uzun boylu, bağırkan bir ihtiyardı. Yaz, kış daima cübbesiz, aptes almaya hazırlanmış gibi kolları paçaları çıplak, sıvalı yerinde otururdu...

Ömer Şevki Efendi, oğlunun subay olmasını istemektedir. Bunun için onu okuduğu Mekteb-i Osmanî'den alarak, 1893 yılında Eyüp Baytar Rüştüyesi'ne yazdırır.⁹ Subay çocuğu olan

⁷ M. Fatih Andı, *Ömer Seyfeddin*, Şule Yay., İstanbul, 1999, s. 15.

⁸ H.Fethi Gözler, *Bütün Yönleriyle Ömer Seyfettin*, Çağdaş Yayınevi, İstanbul, 1976, s. 12

⁹ M. Fatih Andı, *Ömer Seyfeddin*, Şule Yay., İstanbul, 1999, s. 15.

Ömer Seyfettin, burada "*sınıf-ı mahsus*"ya verilir.¹⁰ Onun "*sınıf-ı mahsus*"dan arkadaşı olan Aka Gündüz bir konuşmasında Ömer Seyfettin'le ilgili anılarına yer verirken okul günlerini şu cümlelerle anlatır:

Biz çocuktuk. Yunan Muharebesi oluyordu. Babalarımız askerlik vazifeleri sebebiyle ayrılmışlardır. Babaları askerde olan çocuklar için İplikhane'de bir Sınıf-ı Mahsus açmışlar. Bizi de oraya koydular.¹¹

Burada dört yıl okuyan Ömer Seyfettin 1896 yılında okulu bitirip Edirne Askerî İdadisi'ne geçmiştir.¹² Edirne Askerî İdadisi'ni 1896 yılında tamamlayan Ömer Seyfettin¹³ İdadî'de geçirdiği yıllar içinde edebiyata ilgisi artmış yazarlıktaki yeteneği de ortaya çıkmaya başlamıştır.¹⁴

Edebiyat-ı Cedide şairlerinin, özellikle Tevfik Fikret'in etkisinde manzumeler yazmış, dergilere göndermiştir.¹⁵

¹⁰ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 579

¹¹ Aka Gündüz, "Ömer Seyfettin İhtifali", *Vakit*, 24. 08. 1939.

¹² Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 579

¹³ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 579

¹⁴ Müjgân Cunbur, "Ömer Seyfettin'in Hayatı ve Eserleri", *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, AKDITYK Yayını, Ankara 1992, s. 6

¹⁵ Hikmet Dizdaroğlu, *Ömer Seyfettin*, TDK Yayınları, Ankara 1964, s. 8

Ömer Seyfettin'in yayınlanan ilk eserlerinden olan "Yad" şiirini de burada yazıp İstanbul'da çıkmakta olan "*Mecmua-i Edebiyye*"nin 14 Şubat 1900 tarihli 16. sayısında yayımlanmıştır.

Ömer Seyfettin 1900'de İdadî'yi bitirerek İstanbul'da Mekteb-i Harbiye-i Şahâne'ye başlamıştır. 1903 yılında Makedonya'da çıkan karışıklık üzerine "*Sınıf-ı müstacele*" denilen bir uygulama ile 22 Ağustos 1903'te mezun olmuştur.¹⁶

Ömer Seyfettin, 24 Ağustos 1903 tarihinde piyade asteğmeni rütbesiyle, merkezi Selanik'te bulunan Üçüncü Ordu'nun İzmir Redif Tümeni'ne bağlı Kuşadası Redif Taburu'na tayini çıkmıştır.¹⁷

1903 sonrası Kuşadası dolaylarında bulunan "*Ömer Seyfettin'in, 17 Ocak 1908 tarihinden itibaren İzmir'e yerleştiğini, aynı yıl içinde İzmir'de açılan Jandarma Zâbitân ve Efrat Mektebi öğretmenliğine ve jandarma mekteplerini kurmak üzere, ülkemize gelen İtalyan Genaral Degiorgis'in mihmandarlığına atandığı bilinmektedir. Bu yıllar Çakırcalı Efe ve benzerlerinin İzmir ve çevresinde halka zarar verdiği yıllardır. Ömer Seyfettin, Türk ve Rum eşkıyâların cirit attığı bu dönemde, bu eşkıyâların izlenerek yok edilmesi amacıyla kurulan jandarma mektebinde öğretmenlik yaptığı yıllarda, bu olaylardan etkilenerek bazı öykülerinin konularını tasarladığını söylemek mümkündür. Nitekim 'Yalnız Efe' öyküsü bu tür olayların birikiminden ortaya çıkmış bir üründür.*"¹⁸

¹⁶ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 85

¹⁷ Muzaffer Uyguner, *Ömer Seyfettin*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990, s. 12.

¹⁸ Nurdoğan Savran, *Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinin Kültür Yapılarının Değerlendirilmesi ve Greimas Göstergibilim Metoduna Göre Yapısal Özelliklerinin İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum, 1997, s. 27

Ömer Seyfettin'in hayatındaki önemli değişikliklerden biri olan bu tayin eski Sadrazam İzmir Valisi Kâmil Paşa'nın damadı olan İzmir Askeri Hastanesi Başhekimi Doktor Faik Paşa'nın yardımları ile olmuştur. Doktor Faik Paşa, Ömer Seyfettin'in dayısıdır.¹⁹ Burada iken II. Meşrutiyet'in ilanından sonra teğmenliğe yükseltilmiştir.

İzmir, Ömer Seyfettin için çok önemlidir. Çünkü İzmir'deki fikrî ve edebî faaliyetleri takip etmiş ve bunlar içerisinde yer alan gençlerle tanışmıştır. Nitekim Batı kültürünü tanıyan Baha Tevfik'ten Fransızca bilgisini artırmak için teşvik görmüş; Necip Türkçü'den ise sade Türkçe ve millî bir dille yapılan millî edebiyat konusunda önemli fikirler almıştır. Bu fikirler ışığında o dönem birçok esere imza atmıştır. Ömer Seyfettin için İzmir bir yazarlıkta olgunlaşma yeri olmuştur.²⁰ Burada askerliğin dışında fikri ve sanatsal meselelerle meşgul olmuş, Fransızcasını geliştirmiştir.

Kuşadası ve İzmir'de bulunduğu yıllar arasında "*İzmir*", "*Haftalık İzmir*", "*Haftalık Serbest İzmir*", "*Edebi Serbest İzmir*", "*Serbest İzmir*", "*11 Temmuz*", "*Âşiyân*", "*Çocuk Bahçesi*", "*Kadın*" ve "*İrtika*" gibi dergi ve gazetelerde yazmıştır. Ömer Seyfettin, dönemin önemli yayınlarından olan Hüseyin Hilmi'nin çıkardığı "*Haftalık Serbest İzmir*" gazetesinde 1908'de kısa bir süre (iki sayı) yazı işleri müdürlüğü de yapmıştır.²¹

¹⁹ Müjgân Cunbur, "Ömer Seyfettin'in Hayatı ve Eserleri", *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, AKDITYK Yayını, Ankara 1992, s. 6

²⁰ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 101

²¹ Zeki Ankan, "Tanzimat ve Meşrutiyet Dönemlerinde İzmir Basını", *TCTA* 1. Cilt, s. 103-111.

Ömer Seyfettin Aralık 1908 ya da Ocak 1909'da Selanik Üçüncü Ordu'ya tayini çıkmıştır. Burada Manastır, Pirlepe ve Yakorit gibi yerlerde bulunmuştur.²² 31 Mart Olayları üzerine hazırlanan Hareket Ordusu ile beraber 17 Nisan 1909'da Rumeli'den İstanbul'a gelmiştir.²³

Ömer Seyfettin 1911 yılında mecburi hizmet karşılığı olarak okuduğu için tazminatı Ziya Gökalp'in aracılığı ile ödeyerek ordudan ayrılıp Selanik'e gitmiştir.²⁴ Ömer Seyfettin bu sırada yazı faaliyetlerine ağırlık vermeye başlamış, sivil bir yazardır. Selanik'te çıkmakta olan *Hüsün* ve *Şiir* dergisinin ismi Akil Koyuncu'nun istek ve ısrarı üzerine *Genç Kalemler*'e çevrildikten sonra 11 Nisan 1911'de Ömer Seyfettin'in "Yeni Lisan" isimli ilk başyazısı yayınlanmıştır.²⁵

Genç Kalemler yazı heyetini oluşturanlar Balkan Harbi'nin başlaması üzerine dağılmak zorunda kalmıştır. Ömer Seyfettin 14 Ekim 1912 tarihinde yeniden orduya çağırılmıştır. Görev yeri ise Garp Ordusu 39. Alay 3. Tabur'dur. Burada görevli iken 20 Ocak 1912'de Yunanlılara esir düşmüştür. Yaklaşık bir yıllık esareti süresince gerek okuyarak, gerekse yaşayarak, yazarlık hayatı için önemli olacak tecrübeler kazanmıştır.²⁶ Bu

²² Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 579

²³ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 579

²⁴ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 579

²⁵ Fevziye Abdullah Tansel, "Ömer Seyfettin'in Hayatı ve İlk Eseri, Şiirleri," *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, AKDITYK Yayını, Ankara 1992, s. 62

²⁶ Kitabımızda yer verdiğimiz, Ömer Seyfettin'in burada yaşadıklarını anlattığı anılar bize o dönem hakkında daha iyi bilgi vermektedir.

dönem hikâyeleri, "*Halka Doğru*", "*Türk Yurdu*" ve "*Zekâ*" dergilerinde yayınlanmıştır. Bu dönemin etkisiyle kaleme aldığı hikâyelerinden "*Aleko Bir Çocuk*"da, Yunan papazlarının düşmanlığını hayatı pahasına önleyen bir Türk çocuğunu anlatır. "*Mehdi*", "*Piç*" "*Hürriyet Bayrakları*" gibi hikâyelerini bu dönemde yazmıştır.²⁷

Ömer Seyfettin 28 Kasım 1913'te serbest bırakılınca²⁸ 17 Aralık 1913'te İstanbul'a gelmiştir.²⁹

İttihat ve Terakki erkânı ile münasebetleri sıkı olan Ömer Seyfettin, askerlik mesleğinden ayrılıp kendini tümüyle edebiyata vermek istiyordu. Bunun için askerlikten ayrılıp sivil hayata geçmiştir. Bundan amaç, nesilleri edebi ürünlerle eğitmek ve oluşturacakları kimliğin inşası için eserleriyle hizmet etmektir. Bu zamandan sonra yazarlık ve öğretmenlikle hayatını kazanmaya başlamıştır. "*Türk Sözü*" dergisinin başyazarlığına getirilmiş ve burada Türkçü düşüncenin sözcülüğünü yapan yazılar yazmıştır. 1914 yılında Kabataş Sultanisi'nde öğretmenliğe başlayan Ömer Seyfettin bu görevini ölümüne kadar sürdürmüştür.³⁰

Ömer Seyfettin esaretten kurtuluşunun üzerinden bir seneyi aşkın bir süre geçmesine rağmen yorgun, bezgin ve karamsardır. Bundan dolayı huzurlu bir aile ortamının özlemi

²⁷ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 276

²⁸ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 257.

²⁹ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 269.

³⁰ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 90 vd.

içindedir. Bu duygusunu henüz kitap olarak yayınlanmamış günlüğünde şu cümlelerle ifade etmiştir:

... Beş sene evvel annem öldü (1913). Babam evlendi. Ablam zırdeli... Tabii ocağımız dağıldı. Ben apartmanlara düş-tüm. İyice çalışmak için rahata, aile rahatına ihtiyaç vardı. Evlenmeğe kalkınca, bir komşum karımı tavsiye etti. Ailesi için çok iyi şeyler söyledi.³¹

Bu özlemini gerçekleştirmek amacıyla, 1915'te İttihat ve Terakki Fırkası ileri gelenlerinden Kadıköylü Doktor Besim Ethem Bey'in kızı Calibe Hanım'a [1899- 12 Şubat 1965] talip olmuştur. Baba, Doktor Besim Ethem Bey önceleri kızını vermek istemedi ise de sonra araya girenlerin baskısı ile kızının evliliğine razı olmuştur. Calibe Hanım, o günlerin modasına uygun, çağdaş eğitim görmüş, Kadıköy'de bir Fransız okulunda okumuş, Moda-Mühürdar sosyetesinden, ince yapılı, zarif bir genç kızdır.³²

6 Aralık 1916'da bir kızı olan Ömer Seyfettin, kızına "yaprakların arasından sızan gün ışığı" anlamına gelen Güner ismini koymuştur. Bu evlilik Güner'e rağmen bozulmuştur.

5 Eylül 1918'de Calibe Hanım'dan boşanan Ömer Seyfettin, ölünceye kadar acı, ıstırap, yalnızlık ve hastalıklarla boğuşarak yaşamıştır.

16 Temmuz 1915 tarihinde, Çanakkale Savaşı devam ederken aralarında Ömer Seyfettin'in de bulunduğu gazeteci, ya-

³¹ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 304.

³² Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 301 vd.

zar ve şairlerden oluşan bir grup, harp alanını ziyaret etmek üzere, İstanbul'dan Çanakkale'ye gitmiştir. Heyette Ömer Seyfettin dışında Hamdullah Suphi Tanrıöver, Ahmet Ağa-oğlu, Ali Canip Yöntem, Mehmet Emin Yurdakul, İbrahim Alaattin Gövsa, Hakkı Süha Gezgin ve Enis Behiç Koryürek gibi yazarlar vardır.

Ömer Seyfettin'in de dâhil olduğu yazar ve şairler heyeti, Çanakkale Cephesi'nde 5. Ordu ve 3. Kolordu Karargâhlarını ziyaret etmiş, Arıburnu ve Seddülbahir harp bölgelerini gezmiştir.³³ Yazar ve şairler heyetinin Çanakkale'de birçok cephe içinde Mustafa Kemal'in bulunduğu cepheyi ziyaret etmek istemesi ilginçtir. Heyet üyelerinin, Cesarettepesi'ne giden yolun tehlikeli oluşu nedeniyle Mustafa Kemal'i ziyaret edemediği, ancak telefonla konuşarak başarı dilediği rivayetler arasındadır.

Ömer Seyfettin eserlerinin çoğunu eşinden boşandıktan sonraki zor günlerinde kaleme almıştır. Üstelik İstanbul işgal edilmiştir ve yurtseverler gözaltına alınmaktadır. Ömer Seyfettin bir yandan geçinme kaygısı bir yandan yazma isteği bir yandan da bu gözaltına alınan arkadaşlarıyla ilgilenmeye çalışmıştır.

Ömer Seyfettin 1917-1918 yıllarında Darülfünun'da kurulan Tedkikat-ı Lisaniyye Encümeni (dil inceleme komisyonu) üyeliğinde de bulunmuştur.³⁴

Ömer Seyfettin eşinden ayrıldıktan sonra Kalamış'ta, deniz kıyısında, etrafında tek bir bina bulunmayan küçük, sip-sivri bir yalıya taşınmıştır. Bu yalı kendisinin ordu kumandanı

³³ Turgay Anar, *Çanakkale Savaşı Hikâyeleri*, Selis Yayınları, İstanbul, s. 25

³⁴ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 298.

olan Cavid Paşa'dan kiralanmıştır. Ömer Seyfettin burada tıpkı kiraladığı mekân gibi yalnızdır. Ömer Seyfettin'in, yazı hayatının en üretken dönemi de bu evdeki zamanlarıdır. Burada kaldığı yıllarda öğretmenlik dışındaki bütün vaktini okuma ve yazmakla geçirmiştir. Hikâye ve makaleleri “*Yeni Mecmua*”, “*Şair*”, “*Donanma*”, “*Büyük Mecmua*”, “*Yeni Dünya*”, “*Diken*”, “*Türk Kadını*” gibi dergilerle “*Vakit*”, “*Zaman*” ve “*İfham*” gibi bazı süreli yayınlarda yayınlanmıştır.

Bu evde ona yalnızlığını unutturmuş onu ziyaret eden edebiyat dostları vardır. Başta yakın arkadaşı ve komşusu olan Ali Canip olmak üzere Ahmet Rasim, Salih Zeki (Aktay), Yusuf Ziya (Ortaç), Fuat Köprülü, Reşad Nuri (Güntekin), Faruk Nafiz (Çamlıbel)³⁵ gibi devrin genç şair ve yazarları dostları arasındadır.

25 Şubat 1920'de “*Ömer Seyfettin'in romatizma, teneffüs yolları rahatsızlıkları şeklinde ortaya çıkan, zaman zaman yüksek ateşe seyreden hastalığı, yalnızlık ve maddi imkânsızlık yüzünden giderek arttı.*”³⁶ 4 Mart'ta Haydarpaşa Hastanesi'ne kaldırılmış 6 Mart 1920'de hayata gözlerini yummuştur. Ölüm sebebi şeker hastalığı olarak belirtilmiştir. Önce Kadıköy Kuşdili Mahmud Baba Mezarlığı'na defnedilmiştir. Daha sonra mezarı, buradan yol geçeceği, araba garajı yapılacağı gerekçesiyle 23 Ağustos 1939'da Zincirlikuyu Asri Mezarlığı'na nakledilmiştir.³⁷

³⁵ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s. 318.

³⁶ Tural, Sadık, “Ömer Seyfeddin'in Hayatı ve Eserleri”, *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfettin*, Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul, 1984 s. 10-11

³⁷ Müjgân Cunbur, “Ömer Seyfettin'in Hayatı ve Eserleri”, *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, AKDITYK Yayını, Ankara 1992, s. 14

Edebi Şahsiyeti

Ömer Seyfettin Askerî İdadisi öğrencisi iken dönemin ediplerini okumaya bilinçli bir şekilde başlamıştır. Onun edebiyata karşı merakı bu dönemde yoğunluk kazanmıştır.

Askerî İdadisi öğrencisi Ömer Seyfettin'in, edebiyat dünyasına girişi “*Pul*” mecmuasının 1 Temmuz 1314 (14 Temmuz 1898) tarihli 12. sayısında M. Enver imzasıyla çıkan “*Lâne-i Garam*” isimli manzumesi ile olmuştur. Bu şiir 10 Haziran 1314 (23 Haziran 1898) tarihinde yazılmıştır.³⁸

“*Çizgili Kâğıt*” adlı ilk yazısı aynı derginin 20 Mart 1902 tarihli yedinci sayısında çıkmıştır. Basılan ilk hikâyesi “*Tenez-züh*” *Sabah* gazetesinin 4 Muharrem 1320 [13 Nisan 1902] tarihli 4469. sayısının 3 ve 4. sayfalarında yayınlanmıştır. Bazı kaynaklar bu hikâyenin adını “*İhtiyarın Tenezzühü*” olarak nakletse de bu bilgi yanlıştır.³⁹

Ömer Seyfettin'in edebî faaliyeti, *Genç Kalemler* dergisi ile bir sistematik kazanmıştır. Bu mecmuada “*Yeni Lisan*” adıyla neşrettiği makalesi, onun dil ve edebiyat hakkındaki görüşlerini ihtiva eder. Bu makalede, edebiyatımızın Batı'ya yönelmeden önce Doğu edebiyatını, Batı'ya yöneldikten sonra da Fransız edebiyatını taklit ettiğini anlatmıştır. Bu durumu tespit ederken çözüm olarak milliliği savunmuştur. Kendi anlayışına göre, edebiyatımızın takip etmesi icap eden esasları hakkında bilgi vermiştir. Edebiyatımız, bilhassa dilde sadeleşme konusunda söyledikleri, günümüzde taraftar bulmak-

³⁸ Ömer Seyfettin, *Şiirler, Mensur Şiirler, Fıkralar, Hatıralar, Mektuplar, Ömer Seyfettin'in Bütün Eserleri*, Haz: Hülya Argunşah, Dergâh Yay., İstanbul, 2007, s. 21

³⁹ Hikmet Dizdaroğlu, *Ömer Seyfettin*, TDK Yayınları, Ankara 1964, s. 23

tadır. Milliyetçilik hakkındaki görüşlerini de bu yazısında bulmak mümkündür. Diğer yazılarından da anlaşılacağı gibi milliyetçilik anlayışını ırktan çok dil, din, terbiye ve örf esaslarına bağlamıştır. Böylece inançları, kültürleri ve gelenekleri bir olan insanların meydana getirdikleri birliğin daha kalıcı ve sağlam olacağını ifade etmiştir. Türk milletinin kimlik inşasının da geleneğin modernize edilerek edebiyat üzerinden yapılacağını söylemiştir.

Ömer Seyfettin, *Genç Kalemler*'de Ali Canip ve Ziyâ Gökalp ile birlikte bir müddet çalıştıktan sonra Balkan Harbi başladığı için ordudaki vazifesine dönmüştür. Kumanova'da Sırlara, Yanya'da Yunanlılara karşı çarpışmış ve esir düşmüş, Yunanistan'daki esâret hayatından sonra 12 Nisan 1330 (1914) tarihinde "*Türk Sözü*" dergisinin başyazarlığına getirilmiştir.⁴⁰ Temmuz 1917'den sonra Ziya Gökalp'in çıkardığı "*Yeni Mecmua*"da yayınladığı hikâyeleriyle ünü yaygınlaştırmıştır. "*Tanin*", "*Vakit*", "*Türk Dünyası*", "*Zaman*", "*İfham*" gazetelerinde (1918-20), "*Türk Yurdu*" (1913), "*Yeni Mecmua*" (1917) "*İnci*", "*Diken*", "*Şair*" (1918), "*Donanma*", "*Büyük Mecmua*" (1919), "*Halka Doğru*", "*Türk Yurdu*", "*Zekâ*" gibi dergilerde öykü ve romanlarının yanı sıra şiir ve makaleleri yayınlanmıştır.

Ömer Seyfettin, bulunduğu çeşitli görev ve yerlerden dolayı farklı coğrafya ve insanları tanımıştır. Bu farklılıklar hikâyelerinde millîlik vasfını ortaya çıkarmıştır.

Ömer Seyfettin'in tasarladığı millî edebiyatı ifade etmek için çeşitli fikirler ortaya atılmış, çeşitli teoriler sunulmuştur.

⁴⁰ Tahir Alangu, *Ömer Seyfeddin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, May Yayınları, İstanbul, 1968, s.278.

Bu konuda kanaatlerini önemseydiğimiz Hülya Argunşah, Ömer Seyfettin'in savunduğu Millî Edebiyat'ın doğuşu, dili, muhtevası ve adlandırılması hakkında şunları söylemiştir:

Millî Edebiyat'la öncelikle bir milletin tesir ve taklit dönemleri de dahil olmak üzere kendi diliyle meydana getirdiği edebî tecrübelerinin tamamı kastedilmektedir. Özel ya da darlaştırılmış anlamıyla da milletin geçmiş tecrübelerinin içinde yaşanan şartlar dolayısıyla en arındırılmış şekilleriyle, haline cevap vermek üzere canlandırıldığı yılların edebiyat faaliyetine işaret etmektedir. Bu dönem Türk milletinde ve Türk edebiyatında millîleşme sürecine denk gelmektedir. 1908 II. Meşrutiyet'inin başlattığı dağılma, imparatorluktaki belirsizlik, arka arkaya gelen ve büyük kayıplarla sonuçlanan savaşlar dönemi Türk milliyetçiliğinin doğuşunu ve gelişmesini hızlandırmış, nihayet imparatorluktan millî devlete doğru olan değişim kendisini ifade etmek için bir de edebiyat meydana getirmiştir. Bu edebiyat Millî Edebiyat olarak adlandırılmaktadır. Muhtevasını bir taraftan milliyetçi düşüncenin kavramlar ve idealler dünyası, diğer taraftan halin çıkmazlarına ortak geçmişten çözüm arayışları oluşturmakta, bütün bunlar edebî geçmişin estetik değerleri arasında bir ayıklamaya gidilerek asıl millete özgü olan şekil ve dille ifade edilmektedir. Bunlar Millî Edebiyat'ın konu, şekil ve dil konusunda birtakım tercihlerinin de bulunduğunu göstermektedir.⁴¹

Ömer Seyfettin millî olanın, millî edebiyatın peşindedir. O, "Millî Edebiyat"ı tanımlarken dil, vezin ve millî muhteva konularını vurgular:

⁴¹ Hülya Argunşah, "Millî Edebiyat", *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı* (1839-2000), s. 173.

Bakınız ben Millî Edebiyat'tan ne anlarım: Vezinle dilin tam Türkçe, yani tabii olması... Zira yaratıcı bir sanatkârın duygularına sınır çizilemez. Bu sanatkâr karakterine, aldığı terbiyeye, nelere karşı bir meyil duyuyorsa onlara göre yazar. Hem zannetmem ki, bir adam mademki bir topluluğun içinde yaşıyor; duyusu, tarzı millî anlayışın dışında olsun. İnsan normal, anormal olabilir; fakat milliyet denilen maneî dairenin içinde bunların her ikisi de yok mudur? Bu iki hâlin durmadan devam eden mücadelesidir ki hayata can verir. Mücadelesiz hayat, ölümün, yokluğun ta kendisidir.⁴²

Ömer Seyfettin'in eserlerinde milletin ruhuna hitap eden bir tavır görülür. O, kalemini savaşın devam ettiği dönemde mücadelenin önemini arttırmak ve ona yeni ufuklar kazandırmak amacıyla kullanmıştır:

Ömer Seyfettin, millî edebiyat döneminin çalışkan simalarındandır. Yazar, millî olanın peşindedir. Askerlik mesleğinin vermiş olduğu bütün mizaçları kendi içinde bir kendilik bilincine dönüştüren yazar, kalemini savaşın, ezilmişliğin ve yitirilmişliğin içinde yeniden sivirtmesini bilmiş sanatçılarımızdandır. Varlığını milletin geleneksel değerleriyle yazın ikliminin üst basamaklarına farklı renk ve seste imgelere dönüştüren yazar, yazını dil, din ve geleneklerin inşasında bir araç olarak kullanır. Ömer Seyfettin'in sanat evreninde dil, din ve gelenek her zaman "öznedir" ve bu öznenin "nesnesi" ise her zaman yazındır.⁴³

⁴² Ruşen Eşref Ünaydın, *Diyorlar ki*, (Haz. Şemsettin Kutlu), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1985, s. 143-144.

⁴³ Veysel Şahin, Ömer Seyfettin'in "Başını Vermeyen Şehit" Adlı Öyküsünde Kendilik Bilinci, *Türk Dili dergisi*, 2008, Ankara, Cilt XCVI, S. 680, s. 120.

Ömer Seyfettin, Türk Edebiyatı tarihinde her şeyden önce hikâyeleriyle öne çıkmış bir sanatçıdır. Bununla beraber o, hikâyelerinin yanında makale, deneme, eleştiri, fıkra, anı, tiyatro ve şiir türlerinde de eserler vermiştir.

O, edebiyatımızda farklı anlatım şekillerini de denemiş bir yazardır. Bunlardan biri de edebi ürünlerinin bir kısmını mektup şeklinde yazmasıdır. Ömer Seyfettin, "*Bahar ve Kelebekler, Tarih Ezeli Bir Tekerrürdür, Aşk ve Ayak Parmakları, Sivrisinek, Lokantanın Esrarı, Memlekete Mektup*" gibi hikâyelerini mektup tarzında yazmıştır.⁴⁴

Ömer Seyfettin, yazılarında edebiyatın başta "dil" olmak üzere pek çok problemini ele almış, o dönemdeki edebi eğilimleri ve eğilimlerin yakın gelecekte alabilecekleri muhtemel şekilleri göz önünde bulundurarak bunları kendi görüşüyle değerlendirilmiştir.

Ömer Seyfettin iyi bir gözlemci olup bunu eserlerine yansıtmıştır:

Eserlerinde bu yeteneğini sonuna kadar kullanır. Ondaki gerçekçiliğin temelinde de bu vardır. İnsanları ve olayları değişik açılardan değerlendirmekte ve gözler önüne sermekte çok başarılıdır. Dolayısıyla okuyucuyu farklı düşünceler oluşturmaya ve olaylara tek yönlü bakmamaya sevk eder.

Yazardaki en dikkat çekici yönlerden biri de mizahtır. Öykülerinde mizah asla bir çıkıntı gibi durmaz. Yaptığı tenkitler insanı güldürürken düşündürür. Yozlaşmış ve bozulmuş insan davranışlarını, millî varlığından habersiz, kültürünü terk etmeye meyilli züppeleri, batıl inançlarla sorunlara çö-

⁴⁴ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1986, 6. Cilt, s. 234-235.

züm bulmaya çalışan cahilleri üstü kapalı yerden yere vurur. Bu yönü ile öykü yazma tekniğini ne kadar iyi bilip mükemmel uyguladığı ve bunu gözlem yeteneği ile birleştirmişse günümüzde de değerini koruyan eserler meydana getirdiği ortadadır.

Yapmacıklığa kaçmadan, sade ve açık bir üslup kullanarak, sağlam bir gerçekçilik ve toplumsallıkla sanatının hakkını veren Ömer Seyfettin'in, öykülerinde yapmak istediği şey, ulusal bilinci kuvvetlendirmek ve ülkesinin kalkınmasına yardımcı olmaktır.⁴⁵

O, eserlerini yayınlarken şu müstear isimleri kullanmıştır: Ayas, Ayn., Ayn. Kef., Ayn. Sin., Camasb, C. Nazmi, Ç. Kemal, Enver Perviz, Feridun, M. Enver Perviz, F. Nezihi, M. Enver, Ömer Tarhan, N. Nazmi, Ö. Seyfettin, Perviz, Süheyl Feridun, Şit., Tarhan, Tekin, C. Nizami, Kaf-ı Farsî, Kaygusuz, Ömer, Cim., Sin., Ömer, Nazmi, A. H. Ayas.⁴⁶

Ömer Seyfettin, edebiyatımızda, destan ruhu taşıyan millî hikâyeleriyle şöhrete ulaşmıştır. O, İttihat ve Terakki'nin fikri yapısına paralel düşünce dünyasına sahip olsa da onların dayatmalarına göğüs germiş, bildiği hakikatleri ifadeden geri durmamıştır.

Ömer Seyfettin, millî edebiyat döneminin çalışkan simalarından olup Türk edebiyatının önde gelen hikâyelerindedir.

⁴⁵ Gökçen Türcan Yüksel, *9-11 Yaş Grubu Çocukları İçin Ömer Seyfettin'in Öyküleriyle İlgili Bir Değerlendirme*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu, 2008, s. 28.

⁴⁶ Tahsin Yıldırım, *Edebiyatımızda Müstear İsimler*, Selis Yayınları, İstanbul, 2006, s. 336.

Kısa hikâyeciliğimizin kurucu isimlerindedir. Asker, şair ve güçlü bir edebi yeteneği olan bir öğretmendir. Ayrıca edebiyatta Türkçede sadeleşmenin savunucusudur. Kısa ömrüne pek çok eser sığdırmıştır.

Eserlerinde Balkanlar

Ömer Seyfettin, Aralık 1908 ile Ocak 1909 arasında, tam tespit edemediğimiz bir tarihte Selanik'teki Üçüncü Ordu'nun Nizamiye Taburu'na tayin edilmiştir. Buradaki görevi esnasında birçok yerleşim merkezini gezmiş, Türk ve İslâm düşmanı komitecilerin Müslümanlara karşı yaptıkları pek vahşi ve son derece barbarlık örneği hâdiseleri yerinde müşahade etmiştir.

Ömer Seyfettin, "...1909 yılı başlarında, önce, Selanik Üçüncü Ordu merkezine tayin edilir; oradan, Müslüman Türk Rumeli'nin Manastır, Pirlepe, Köprülü, Cuma-yı Balâ kasabalarını dolaştıktan sonra, Serez Mutasarrıflığı'na bağlı Menlik sancağının Razlık kasabasına yakın bir köyün yakınında bölük komutanlığına başlar. Ömer Seyfettin'in bölük komutanlığı yaptığı ve Ali Cânîp'e yazdığı meşhur mektupla, hem fikir; hem de edebiyat tarihimize giren bu köyün adı Yakorit'tir. Rumeli'yi ve ardından Balkanlar'ı yakından tanıyan bu 'genç zâbit' Balkanlı toplulukların din ve milliyet gayreti ile Müslüman Türklere karşı uyguladığı soy kırımının içinde yaşar; Bulgar, Rum ve Yahudilerin, Avrupalıların, Rusların desteğinde evlâd-ı fâti'hân'a karşıladıkları soy kırımının vahşet levhaları da hakiki hayattan alınarak onun hikâyelerine konu olmuştur. Ömer Seyfettin, Meşrutiyet'in ikinci defa ilânı ile Balkanlı kavimlerin, milliyet, din ve bağımsızlık yolundaki şuurlu mücadelesini yöğuran kin ve intikam duygularının devam etti-

ğini; Osmanlı aydınının II. Abdülhamid düşmanlığı ile taşkınlık derecesindeki hürriyet çığırtkanlığı dışında ciddî bir görüşü olmadığını, acı acı gördü.”⁴⁷

Yaşanan acıları gören Ömer Seyfettin’in Balkan Harbi yıllarında yazdığı notlarında karamsarlığa kapıldığını görürüz. Bunun sebebi askerlerin Türkçe bilmemeleridir. Ancak bu durum onun için geçicidir. Çünkü o esaretinde bile millete bir şeyler yapmanın derindedir. Ona göre bir milletin varoluş harcı dildir. Ömer Seyfettin gördüğü aksaklıklar için *Balkan Harbi Hatıraları*’nda şöyle der:

Bölüğün yarısından ziyadesi Türkçe bilmiyor. Tabur Babıl Kulesi gibi. Ne alanın satandan, ne satanın alandan haberi var.

Savaşın toplum düzeninde meydana getirdiği sarsıntıları, acıları, yıkıntıları yakından gören ve yaşayan Ömer Seyfettin, Yanya Kalesi’nin savunmasında Yunanlılara esir düşmüş, önce farklı yerlerde tutulmuş, daha sonra Naflion kasabasında yaklaşık bir yıl esir kalmıştır. Okuduğunuz hatıraların bir kısmı da bu dönemi kapsamaktadır.

Osmanlı toplumu için kırılmaların yoğun olarak yaşandığı II. Meşrutiyet sonrasında Türk hikâyesinde mazinin anılması, yüceltilmesi önemli bir yer tutmuştur. Sıkıntılı zamanlarda maziden güç alma, ona dayanma ihtiyacı artacağından bu dönemler tarihe ilginin arttığı devirlerdir. Tarihin her dö-

⁴⁷ Sadık Tural, “Ömer Seyfettin’in Hayatı ve Eserleri”, *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfettin*, Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul, 1984, s. 10-11.

nemi edebi eserlere ve diğer sanat eserlerine konu olabileceği bilinir. Ama tarihi konular, milletlerin edebiyatlarında yükseliş ve çöküş dönemlerinde daha sık görülür. Milletlerin sanata yansıyan tarihleri genellikle tarihin parlak devirlerini içine alır. Milletler tehlikeye düştükleri anlarda, millî varlıklarını korumak için yaptıkları mücadelelerde bir kuvvet kaynağı ararlar. Bunu da mazilerinde bulurlar. Maziden aldıkları örnek ve güçle en büyük tehlikeleri göğüsleme imkânını bulacaklarına dair bir güç ve inançla arzuladıkları kimlik için bir arayışa girerler. II. Meşrutiyet devri sanatçıları da özellikle harplerin başlamasından sonra maziye yönelme ihtiyacı hissedip bunları eserlerinde yansıtmışlardır.

Milletlerin mazilerinin kahramanlıklarını ön plana çıkardıkları dönemler, kimliklerinin yeniden inşasına çaba gösterdikleri ya da sığınma psikolojisi yaşadıkları zamanlardır. Mazi fikrini ve geçmişin kahramanlıklarını tema edinen yazarlardan biri de Ömer Seyfettin’dir. Onun eserlerinde milliyet ve din çok belirgin bir öge olarak karşımıza çıkar.

Ömer Seyfettin, 1917’de *Yeni Mecmua*’da “*Eski Kahramanlıklar*” başlığı ile yayınladığı hikâyelerinde, mazi ve kahramanlık hasretini dile getirip ecdada olan hayranlığı, özlemi ve yüceltmeyi esas almıştır. Bunlar; “*Ferman*”, “*Kütük*”, “*Vire*”, “*Teselli*”, “*Pembe İncili Kaftan*”, “*Başını Vermeyen Şehit*”, “*Teketek*”, “*Kızıl Elma Neresi?*” ve “*Topuz*” dur. Konusunu tarihten almış olan bu hikâyelerinden “*Teselli*”de şöyle bir cümle geçer: “*Fakat harp, yalnız cesaret miydi? Asıl tedbir lazımdı.*”⁴⁸

⁴⁸ Yasin Beyaz, *Fikir ve Sanat Hayatımızdaki Yeri Bakımından Yeni Mecmua Üzerine Bir İnceleme*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009, s. 67.

Hikâyelerinde görülen millîliğin en önemli sebeplerinden biri de Balkanlar'da Türk ve Müslüman unsurlara yapılan vahşete karşı kendisinde uyanan tepkidir. Ömer Seyfettin'in bu seri hikâyelerinden önce, onun "At" isimli hikâyesinden söz etmek gerekir. Hikâyede Balkanlar'da at koşturan bir subayın, Türklerin geçmiş kuvvetli asırlarını derin bir hüznle hatırlayışı ifade edilir. Eski hâkim zamanlara derin bir hasretin hissedildiği hikâyede, bulunduğu zamandan kaçmak isteyen subay, yazarın kendisidir:

'Ah, dört beş asır evvel yaşasaydım.', diye mütelezziz oluyordum. Bağlar, ova, her taraf boştu.(...) Ah bu topraklar üzerinde benim ecdadım girdibâd-ı berk-âlûd-ı zafer gibi akıncılık ederken ne kadar mesûd, mağrûr idiler. Kahramanlık, şecaat ve cesâret-i mutlak içinde geçen gençlikleri onlara ihtiyarlıkları için ne tesellisiz hatıralar, ne muğfil iftiharlar bırakıyordu. Hâlbuki biz, silahsız, kansız, azametsiz olduğu kadar yorucu, harab edici olan mücadele-i medeniyetin biçare muharipleri, ne kadar sefiliz.

Ömer Seyfettin, 1918'de kaleme aldığı "Büyük Türklüğü Parçalayan Kimlerdir?" isimli makalesinde Türk milletini parçalayan iki kuvvetten bahseder. Bunlardan birincisi "Rus pençesi", diğeri "millî gaflet"tir. Birinci kuvvetin kırıldığına inanan sanatkar, hâlâ yerinde duran ikinci kuvvetle mücadeleyi herkes için kaçınılmaz görev sayar. Bu sorumluluğun yerine getirilmesi, öncelikle bu kuvvetin iyi tanınmasına bağlıdır.⁴⁹

⁴⁹ Ömer Seyfettin, "Büyük Türklüğü Parçalayan Kimlerdir?", *Bütün Eserleri 16, Türklük Üzerine Yazılar*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1993, s. 107-112.

Bir taraftan bu tip yazılarla halkın zihnini açmaya çalışan Ömer Seyfettin, hikâye türünün imkânlarını da kullanarak aynı düşünceleri, hikâyelerinin kahramanlarına söyler. "Hürriyet Bayrakları"nda Osmanlılık düşüncesinin ateşli savunucusu genç subay, bir Bulgar köyünde kurutulmak için asılan kırmızıbiberleri, uzaktan hürriyet bayrakları zannederek heyecanlanır:

Körsünüz azizim, bakar körsünüz. Nafile zahmet edip bakmayınız. Hakikatleri görmek istidadı sizde yok. Hâlâ mı şüphe ediyorsunuz? Evet, bunlar hürriyet bayraklarıdır. Şu dağ başında kaybolmuş Osmanlı-Bulgar köycüğü On Temmuz'u takdis ediyor. İnanmıyor musunuz? Onlar Osmanlı değil midir? Yarın Osmanlı toprağına düşmanlar hücum ettiği vakit sizden evvel onlar koşacaklar. Osmanlılık namına kanlar dökülecekler. Osmanlılığı kanlarıyla kurtaracaklar.⁵⁰

diyerek Osmanlılığa herkesin kendisi gibi baktığını sanmaktadır.

Ömer Seyfettin'in eserlerinde Balkanlar'daki milletlere mensup birçok kahraman ve Balkanlar'a ait mekânlar sıkça görülmektedir. Bunda, onun buralarda görev yapmış olmasının çok büyük bir etkisi vardır.

Ömer Seyfettin'in eserlerinde Balkan kökenli milletlere bakışı, dönemin siyasi anlayışının bir tezahürüdür. Dönem itibarıyla İttihat ve Terakki hâkimiyeti mutlak olmasa da vardır. Balkan Harbi yılları, onun zaten var olan milliyetçi yö-

⁵⁰ Ömer Seyfettin, "Hürriyet Bayrakları", *Bütün Eserleri 3*, Bilgi Yayınevi, Ankara 1993, s. 109.

nünü daha da güçlendirmiştir. Bu yüzden milliyetçi bir yaklaşımla kahramanlarını bize yansıtır.

Ömer Seyfettin'in eserlerinde olumlu nitelikli Balkan kökenli milletlere mensup kahramanlar da vardır. Yazar bu kahramanların geçtiği hikâyelerinde milletlere bakışını ortaya koymuştur. Kahramanların konuşmalarında, azınlık ve yabancı ağzının ön plana çıkmadığı görülür. Yazarın bir kaç hikâyesi hariç kahramanlara bakışı gerçektir.

Onun hikâyelerinde geçen yabancı kahramanlar daha çok Türklerle mücadele içinde olan kahramanlardır. Hikâyelerinde Rada ve Magda gibi kadınlar hariç tutulursa kahramanların çoğu erkektir. Yazarın eserlerinde atıf yaptığı, motif olarak kullandığı Balkan milletlerinden seçtiği kişiler, genellikle basit halk tabakasına mensup insanlar, çiftçi, köylü, esnaf, askerler nadiren üst düzey kişiler, komitacılarıdır. Komitacıların bu eserlerde görülmesinin sebebi olayların Balkan Harbi yıllarında geçmesindedir.

“*Bomba*” hikâyesinde komitacı Bulgarlar karşımıza çıkar. “*Beyaz Lale*” adlı hikâyede karşımıza çıkan Radko Balkonovski, zengin bir ailenin çocuğu olup Galatasaray Lisesi mezunu aşırı Bulgar milliyetçisidir. Radko Balkonovski, Türklerden ölesiye nefret etmektedir. Büyük Bulgaristan hayaliyle komitacı olmuş, birçok Türk'ü katletmiştir. Türklerle ilgili düşünceleri hikâyede şu cümlelerle ifade eder:

...Serez'de Türkler çok zengindiler. Şimdi bunların kaçamayanları toplanacak, evvela işkence ile kasalarındaki ve bankadaki paraları alınacak, sonra fidyeye gibi bütün mülkleri Bulgar mekteplerine verdirilecek, en nihayet hepsi vaftizlenip Hıristiyan yapıldıktan sonra öldürülecekti. Bu yarım saatlik

bir işti. Lakin geriye güç bir şey kalıyordu. Şehirde en güzel Türk kızının hangisi olduğunu anlamak...⁵¹

Ömer Seyfettin'in bir başka kahramanıysa Bulgar Dimko'dur. Hayatının yarısını komitacı olarak Türklerle mücadeleyle geçirmiştir. Yazar onun cahil olmadığını belirtir. “*Tuhaf Bir Zulüm*” adlı hikâyede karşımıza çıkan Gospodin ise milliyetçi olmakla beraber insanî vasıfları ön planda olan eğitilmiş, akıllı olarak tanıtılmış bir hikâye kahramanıdır. Türkleri katliamsız Bulgaristan'dan çıkarmayı hedefleyen ve katliama karşı çıkan tavrı ile bilinen bir Bulgar milliyetçisidir. Gospodin'in bir özelliği de Türkçeye ve Türklere karşı bir sempatisinin olmasıdır. Aynı hikâyede Bulgar Hancı Dimko ve İstanbul adlı Bulgarların ismi geçer. İstanbul, Türklerin katlinin normal bir davranış olduğunu savunan, insaniyetten yoksun bir kahraman olarak göze çarpar.

Onun “*Nakarât*” isimli hikâyesinde de buruk bir mizah vardır. Hikâye kahramanı genç zabıt, Makedonya'da bulunduğu yıllarda, bir süre kaldığı evin penceresinden her gün aynı güfteyi dinlediği Bulgar kızına âşık olur. “*Nas, nas, çarigrad nas...*” nakaratiyle biten şarkıyı, kendince bir aşk şarkısıymış gibi tercüme eden genç zabıt, bu güftenin aslında İstanbul idealiyle yanıp tutuşan bir Bulgar kızının yemini niteliğini taşıyan sözleri olduğunu, anlatıcı-kahraman ruh hâliyle dikkatlere sunar.

“*Bomba*”da, bir Bulgar köyünde, kendi insanına zulmeden caniler, onların her türlü kötülüklerine maruz ka-

⁵¹ Ömer Seyfettin, “*Beyaz Lale*”, *Bütün Eserleri - Hikâyeler 2*, İstanbul, Dergah Yayınları, İstanbul, 2007, s. 11-12.

lan insanların gözüyle anlatılır. Hikâyede anlatılan bütün bu olaylar, değişen dünyada, kendi insanına yer arayan bir Türk aydınının, neden böyle bir arayışa girdiğinin belgeleri niteliğindedir.

“*Primo Türk Çocuğu Nasıl Doğdu?*” ve “*Primo Türk Çocuğu Nasıl Öldü?*” hikâyelerinin kozmopolit kahramanı Kenan Bey, ancak Balkan Harbi'nin gerçekleri karşısında uyanır ve içine düştüğü bataklıktan kurtulur. Bu iki hikâyenin asıl üzerinde durulması gereken kahramanı şüphesiz Primo'dur. İtalyan bir anne ile yozlaşmış Türk bir babanın çocuğu olan ve Türkçe bilmeden, ne ve kim olduğunun farkına varmadan yaşayan Primo, ailesinin yaşadığı kozmopolit atmosfer içinde büyür. Arkadaşı Orhan ve babası Kenan Bey'in uyanış devrinden sonraki yardımlarıyla millî benliğine kavuşan Primo, Oğuz adını alır, Türkçe öğrenir. Sonunda da bir Türk çocuğuna yaraşır bir şekilde ve millî duygular içinde şahadete koşar.

Ömer Seyfettin'in Balkanlarla ilgili hikayelerinin bazıları şunlardır: *Teke Tek*, *Kütük*, *Tuhaf Bir Zulüm*, *Hürriyet Bayrakları*, *Nakarat*, *Bomba*, *Beyaz Lale*, *Primo Türk Çocuğu Nasıl Doğdu?*, *Primo Türk Çocuğu Nasıl Öldü?*, *Kulah*, *Çakmak*, *Zeytin Ekmek*, *İrtica Haberi*, *Mehdi*, *At*, *Mahmeemken*, *Aleko Bir Çocuk*, *Mehdi*, *Piç*. *Yarın ki Turan Devleti* isimli araştırma eseri de Balkanlar'ı işlemektedir.

Ömer Seyfettin'in kurmaca metinlerinin dışındaki eserlerinde de Balkanlar sıkça yer almaktadır. Bunlardan en önemlisi size sunduğumuz Balkan Harbi ve esaretini kapsayan günlükleridir. Bu günlükler savaşın telaşlı ve koşuşturmalı hayatına paralel detaylı anlatımdan ziyade kısa kısa vurucu notlardan oluşmuştur. Gerek edebiyat tarihi, gerekse Türk ta-

rihi adına önemli detayları içeren bu eser, Ömer Seyfettin'in ölümünden sonra bulunmuş ve yayınlanmıştır.

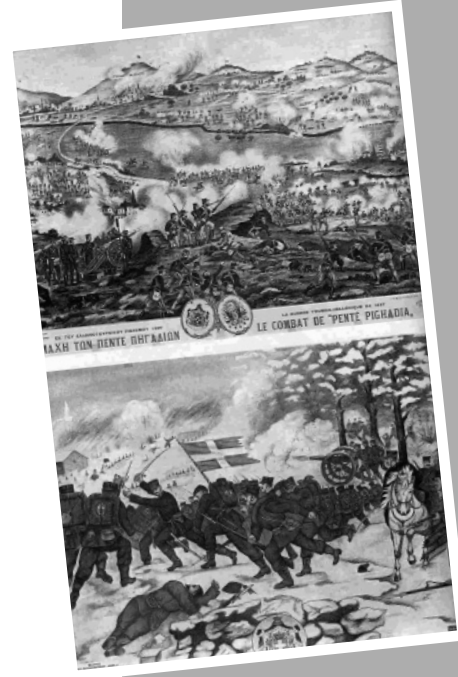
Ömer Seyfettin'in eserlerinin Türk tarihinin en çalkantılı ve sıkıntılı yıllarında kaleme alındığı ve yayınlandığı düşünüldüğünde, dil, edebiyat ve kültür tarihimizin aydınlatılması açısından da ne kadar büyük bir öneme sahip olduğu daha iyi anlaşılacaktır.

Eserleri

Ömer Seyfettin'in eserleri gerek sağlığında gerekse ölümünden sonra dostları ve arkadaşları tarafından çeşitli şekillerde yayınlanmıştır. Bu yayınlar, onun külliyatını tamamlamak düşüncesiyle yapılmıştır. Onun külliyatının tamamlandığını söylemek bugün için iddialı bir cümle olur. Ancak her zorluğa rağmen, araştırmacılar onun külliyatını tamamlamak için hala çabalar göstermektedir.

Sağlığında, “*Tarih Ezelî Bir Tekerrürdür*” (1910), “*Harem*” (1918), “*Efruz Bey*” (1919) adlı kitapları yayınlanmıştır. Bazı öyküleri, ölümünden sonra “*Yüksek Ökçeler*” (1923) ve “*Gizli Mabet*” (1923) olmak üzere iki ciltte toplanmıştır. Eserleri 9 cilt olarak 1938'de yayınlanmaya başlanmıştır. Birkaç kez basılan bu ciltlerin 1950'den sonraki yeni basımlarını hazırlayan Şerif Hulusi; notlar ve varyantlar ekleyerek onun eserlerini 10 cilt olarak yeniden düzenleyerek yayınlamıştır. Şerif Hulusi derlemesini, Tahir Alangu'nun, 1962'de külliyatına girmemiş 30 hikâyeyi ekleyerek yaptığı “*Toplu Eserleri*” başlığı altında 11 ciltlik yeni basımı izlemiştir. 1970'de yayınlanmaya başlayan “*Bütün Eserleri*” temalarına göre 11 ciltte toplanmıştır. Şiirleri, Fevziye Abdullah Tansel tarafından derlenerek,

Ömer Seyfettin'in *Şiirleri* adı altında 1972'de yayınlanmıştır. Eserleri '*Bütün Eserleri*' başlığında Muzaffer Uyguner tarafından derlenerek Bilgi Yayınevi tarafından yeniden basılmıştır. Bu derleme çalışmalarından sonra –şimdilik- en derli toplu ve düzenli çalışmayı Prof. Dr. Hülya Argunşah yapmıştır. Bu çalışmayı Dergâh Yayınları '*Bütün Eserleri*' başlığında yayınlamıştır. Bu dizide Ömer Seyfettin'in hikâyelerine, makalelerine, şiirlerine, mensur şiirlerine, fıkralarına, hatıralarına, mektuplarına ve tercümelerine mümkün mertebe eksiksiz yer verilmiştir.

Balkan Harpleri